

חינוך בפרשה כי תשא ופורים

דורש טוב לעמו

אנשי פפוניא שאלו את רב מתנה (חולין קלט) 'מרדכי מן התורה מנין?' והשיב 'שנא' ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור, ובאונקלוס מירא דקניא, מילים המזכירות בצלילן את השם 'מרדכי'. הפשט הוא שמרדכי הצדיק היה ראש לחכמי דור, בדומה ל'מר דרור' - מירא דכיא' שהוא ראש לבשמים. ומהו הבושם מור? לדברי הרמב"ם (הל' כלי המקדש פ"א ה"ג) היו מייבשים דם הצרור בבטן מין חיה טמאה, וממנו מפיקים הבושם המיוחד הזה. (ע"ע בראב"ד שם ורמב"ן עה"ת).

להבנת הקשר הפנימי בין מרדכי לבין הבושם מור, הבה נלמד בספר שמואל פרק עצוב בתולדות עמנו. בשעה שדוד נאלץ לברוח מירושלים מפני אבשלום בנו, נא' וּבָא הַמֶּלֶךְ דָּוִד עַד בְּחֹרִים, וְהָיָה מִשָּׁם אִישׁ יוֹצֵא, מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית-שָׁאוּל, וְשָׂמוּ שְׁמֵי בֶן גֵּרָא, יֹצֵא יֹצֵא וּמְקַלֵּל. וַיִּסְקַל בְּאֲבָנִים אֶת דָּוִד... וְכֹה אָמַר שְׁמַעִי בְּקַלְלוֹ, יֹצֵא יֹצֵא אִישׁ הַדְּמִים, וְאִישׁ הַבְּלִיעַל.... אבישי בן צרויה, אחיינו של דוד ומגיבוריו, מבקש תיכף 'להסיר את ראש הכלב המת', כלשונו, אך דוד מקבל עליו דין שמים באהבה ואומר כה יקלל, כי ה' אָמַר לוֹ קַלֵּל אֶת דָּוִד. שמעי מוסיף לסקלו ולעפרו בעפר.

לאחר מות אבשלום חוזר דוד מ'עבר הירדן'. שמעי ממחר לקראתו ומקבל את פניו בהתרפסות והתפייסות מעושה. אבישי שוב מזנק ומבקש להרגו, שהריהו חייב מיתה על שקילל משיח ה'! אך דוד נשבע לשמעי שלא יהרגנו. ברם, כעבור שנים נאמר וַיִּקְרְבוּ יָמֵי-דָוִד לְמוֹת וַיֵּצֵא אֶת שְׁלֹמֹה בְּנוֹ... אָנֹכִי הִלֵּךְ בְּדַרְךְ כָּל הָאָרֶץ וְחִזַּקְתָּ וְהָיִיתָ לְאִישׁ..., דוד מְצַוֶּהוּ שִׁכִּיר טוֹבָה לְבְרִזְלֵי הַגִּלְעָדִי וּבְנָיו שִׁקְרָבוּהוּ בְּבְרִיחָתוֹ, פּוֹקֵד לַעֲשׂוֹת דִּין בְּיוֹאֵב בֶּן צְרוּיָה, וְאִז מִמִּשְׁךְ דָּוִד לְצוּוֹת אֶת שְׁלֹמֹה בְּנוֹ וְהָיָה עִמָּךְ שְׁמַעִי בֶן-גֵּרָא בֶן-הַיְמִינִי מִבְּחָרִים, וְהוּא קָלְלֵנִי קָלְלָה נְמַרְצָת..., והוא יָרַד לְקִרְאָתִי הַיְרֵדֵן, וְאֶשְׁבַּע לוֹ בְּה' אִם אָמִיתָךְ בְּחָרְב. וְעַתָּה, אֵל תִּנְקְהוּ, כִּי אִישׁ חָכֵם אָתָּה... וְהוֹרְדָתָ אֶת שִׁבְתּוֹ בְּדָם שְׁאוּל'.

הקושיה נזעקת, אם אכן 'בן מיתה' הוא שמעי, מדוע לא הסכים דוד שאבישי יהרגו מיד? אלא, מבארים הקדמונים, צפה דוד ברוה"ק שעתיד מרדכי היהודי לצאת מזרע שמעי בן גרא. אך בימי דוד טרם הוליד שמעי בן שממנו יצא מרדכי. אילו נהרג שמעי מיד, היה נכרת הענף ושורש מרדכי. על כן המתין לימי שלמה, ואז, כבר העמיד שמעי בן.

דברי הגמרא בהם פתחנו נדרשים כעת כמין חומר! מרדכי מן התורה מנין? אין השאלה היכן מרומז שמו בלבד, אלא מהותו ועניינו! מרדכי בן יאיר בן שמעי, זהו שמעי הרשע, והיכן נרמז בתורה שמרשע יכול לצאת צדיק? מלמד רב מתנה, הרי החשוב בבשמים הוא מר דרור! בושם משובח זה, מירא דכיא (מרדכי'), בא מדם של חיה טמאה!

יש בנים טובים מאבות פשוטים! אפי' המן הרשע זכה לתיקון, ומבני-בניו למדו תורה בבני ברק (גיטין נז), ומיהו? 'המלמד' המרומם ביותר בימי חז"ל, רב שמואל בר שילת, המהווה דוגמא למלמד תשב"ר מעולה, חז"ל דורשים 'ומצדיקי הרבים פכוכבים לעולם ועד' (דניאל יב) אלו מלמדי תינוקות, אמר רב כגון רב שמואל בר שילת" (ב"ב ח). רב אף הדריכו ב'הלכות מלמדים' ואלה נפסקו להלכה עד ימינו (ב"ב כא ועוד). ובדרך אגב, רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת הוא המכריז 'משנכנס אדר מרבנים בשמחה!' (תענית כט). צאצא להמן הרשע מְזַכָּה אותנו בשמחה טהורה!

די לדעות הקדומות. די להכללות ולהיררכיות נבובות. די לשיפוטיות בדיני נפשות על בסיס חפירה ארכיאולוגי ומשפחלוגי שחצני. לא העבר קובע, אלא העתיד. מלמד יקר, עתיד תלמידך בידך! עפ"י חז"ל מעלת המלמד 'בן עם-הארץ' גדול מהמלמד 'בן חברו'. ישנם נשמות העטויות תחפושות 'פשוטות', ומצפות לגאולה. תזכה, והיי אתה השליח לפדות נפשם. הרם כל אחד ואחד, האמן בכל אחד ואחד, למד ממרדכי 'בן שמעי' להיות דורש טוב לעמו!

בהצלחה בעבודת הקודש!

יחיאל מיכל מונדרוביץ'

להארות והזמנות: 123ymm@gmail.com